

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวจัดเป็นสถาบันเก่าแก่ที่สุดสถาบันหนึ่งของสังคมมนุษย์ ทุกสังคมย่อมให้การสนับสนุนสถาบันครอบครัวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยสร้างสถาบันครอบครัวขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่สำคัญหลายประการ ดังนั้น สังคมจึงวางหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับครอบครัวไว้มาก ส่วนโครงสร้างของครอบครัวในสังคมแต่ละแห่งอาจแตกต่างกัน นอกจากนี้ศาสนาสำคัญของโลกก็ยอมรับความสำคัญของครอบครัว เพราะคำสอนของศาสนาเหล่านั้นล้วนส่งเสริมให้มีความเชื่อมั่นในสถาบันครอบครัว หรือแม้แต่กฎหมายของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยังวางกฎเกณฑ์ไว้ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวไว้เช่นเดียวกัน^{*} เพราะครอบครัวนอกจากจะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมแล้วยังหมายถึงสถาบันหลักที่คงทนที่สุดสถาบันหนึ่งในสังคมมนุษย์ส่วนกฎหมายก็มีความสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้ดำเนินไปในเส้นทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม

ปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองโดยการนำเอาความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ดังนั้นการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องต่อความทันสมัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น การที่สภาวะแวดล้อมด้านการเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองถูกเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเป็นผลให้เกิดทิศทางสังคมคือกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายครอบครัวได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพราะกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระบบการปกครองของสังคม ในการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา หรือมาตรฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม เมื่อทุกคนปฏิบัติตามย่อมจะทำให้เกิดความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมและจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป ดังนั้นกฎหมายจึงมีความสำคัญต่อประชาชนและประเทศชาติอยู่ ๕ ประการ ดังนี้

(๑) กฎหมายเป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศ (๒) กฎหมายเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและประเทศชาติ (๓) กฎหมายก่อให้เกิดความเป็น

^{*}ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, ความสัมพันธ์ในครอบครัว, (กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๑๕), หน้า ๓.

ธรรมในสังคม (๔) กฎหมายเป็นหลักในการจัดระเบียบการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน และ(๕) กฎหมายเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์^๒

จากหลักเกณฑ์ความสำคัญของการร่างกฎหมายข้างต้นนี้จะสังเกตได้ว่า เกณฑ์มาตรฐานในการร่างกฎหมายนั้นจะต้องมีหลักธรรมสอดแทรกอยู่ในกฎหมายด้วยเสมอ เช่น ข้อที่ ๔-๕ ที่ว่า “กฎหมายเป็นหลักในการจัดระเบียบการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชนและกฎหมายเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์” ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ตามหลักการของการร่างกฎหมายหรือกฎกติกาของสังคมนั้นก็เพื่อสร้างสภาพที่มนุษย์จะอยู่กันด้วยความสงบเรียบร้อยเป็นอันดี และเพื่อให้สภาพที่สงบเรียบร้อยนั้น เป็นเครื่องมือเกื้อหนุนต่อการที่มนุษย์เหล่านั้นทุก ๆ คน จะเข้าถึงชีวิตที่ดีงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป”^๓ โดยท่านยังได้กล่าวเสริมอีกว่า “กฎหมายนั้นไม่ใช่เป็นเพียงระบบข้อบังคับเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์หรือความประพฤติเท่านั้น แต่เป็นเครื่องกำหนดการจัดวางระบบและกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมว่าจะทำอะไร”^๔ เพื่อจะได้สอดคล้องหรือเป็นไปด้วยกันได้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือเพราะกฎหมายที่ถูกดองนั้นจะต้องมีจุดหมายสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์และที่สำคัญตัวบทกฎหมายเองถ้าขาดฐานแห่งศีลธรรมจะไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ มีปัญหาความรุนแรง เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ซึ่งปัจจุบันจัดเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญและได้รับความสนใจเป็นพิเศษ

^๒ ศ.ดร. กระมล ทองธรรมชาติและคณะ, สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑๓-๒๑๔.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่๓, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๕๓.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

ดังนั้น สังคมไทยจึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐^๕ มาใช้โดยกฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ให้ใช้ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา) ซึ่งมีการปฏิบัติกันมาเป็นเวลาประมาณ ๕ ปีแล้ว แต่ในทางปฏิบัติ กฎหมายที่ใช้นี้กลับขัดกันในระยะเบื้องต้นของการบังคับใช้ไม่เอื้ออำนวยต่อการกำหนดรูปแบบ วิธีการ ขั้นตอนเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวได้ โดยตั้งข้อสังเกตได้จากสถิติความรุนแรงในครอบครัวตั้งแต่ปี ๒๕๔๘-๒๕๕๒^๖ ของข้อมูลศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ศูนย์ประชาบดี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์^๗ หรือศูนย์

^๕ กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีทั้งหมด ๑๘ มาตรา นั้น จัดเป็นมาตรการหนึ่งใน ๔ มาตรการในการแก้ปัญหาและยุติความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบันที่พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาทรงเน้นย้ำถึงกระบวนการในการแก้ปัญหา โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวฉบับนี้เพื่อแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากการแก้ปัญหาใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด และมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป ดังนั้นการใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามุ่งบังคับกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เพราะกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว ด้วยเหตุนี้การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวจึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะกฎหมายดังกล่าวสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๕๐ ขึ้น, อ้างใน <http://www.naewna.com>., พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐, หน้า ๑๐.

^๖ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน เผยแนวโน้มความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นดันศูนย์แก้ไขฯ ทุกจังหวัด โดยผู้จัดการ, <http://www.thaitwatch.org/autopagev4/show>. (๑ ส.ค. ๒๕๕๔).

^๗ เผยแนวโน้มความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นดันศูนย์แก้ไขฯ ทุกจังหวัด โดยผู้จัดการ, <http://www.thaitwatch.org/autopagev4/show>. (๑ ส.ค. ๒๕๕๔).

พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง^๕

โดยจากสถิติของศูนย์ข้อมูลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า มีการกระทำความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทุกปี และเชื่อว่าการกระทำความรุนแรงมากกว่าจำนวนที่ปรากฏเพราะยังมีผู้ที่ถูกทำร้ายอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้แจ้งความหรือเข้ารับบริการรักษาพยาบาล เพราะคิดว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว คนภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว คนในครอบครัวเองก็อับอายที่จะเปิดเผยเรื่องของตนเอง จึงทำให้ปัญหาการกระทำความรุนแรงยังคงมีอยู่ต่อไปและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการร่วมมือกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง จากประเด็นปัญหานี้ทำให้พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยประทานแนวทางการแก้ปัญหาและยุติความรุนแรงในครอบครัว ๔ ประการ^๖ แก่ทีมสหวิชาชีพกว่า ๑๐ คนทั่วประเทศ ในโครงการหน่วยงานจัดการความรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัวของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีในการปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “ก้าวอย่างสุทศวรรษใหม่ สังคมไทยไร้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี” ในการนี้พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงมีพระดำรัสเปิดการประชุม มีใจความสำคัญว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีมาช้านาน และไม่ใช่เพียงเรื่องภายในบ้านและความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นสาธารณะ ไม่ใช่เรื่องผิวเผิน เราไม่เกี่ยวอีกต่อไป แม้จะไม่เกี่ยวในทางส่วนตัว แต่จะมีผลกระทบต่อดังค์สังคมโดยรวม^๗

กล่าวโดยสรุปสถิติปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและผลกระทบข้างต้นนี้ทำให้มองได้ว่า สังคมปัจจุบันได้มองข้ามหรือละเลยหลักพุทธธรรมว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณมนุษย์และในการประคับประคองชีวิตเพื่อให้ดำเนินไปตามตัวของธรรมชาติ (สภาวะธรรม) กฎของธรรมชาติ หน้าที่ของธรรมชาติและผลของการปฏิบัติตามกฎของ

^๕ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ร้อยตำรวจโทวุฒิชัย เปี้ยแดง, “บทบาทของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนนำร่องของกรุงเทพมหานคร ๔ ชุมชน”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖-๑๘.

^๖การแก้ปัญหาและยุติความรุนแรงในครอบครัว ๔ ประการ คือ (๑) มาตรการทางนโยบาย (๒) มาตรการทางกฎหมาย (๓) มาตรการทางการแพทย์ และ (๔) มาตรการทางสังคม อ้างใน ร้อยตำรวจโทวุฒิชัย เปี้ยแดง, “บทบาทของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนนำร่องของกรุงเทพมหานคร ๔ ชุมชน”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๑๖-๑๘.

^๗พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา. ประทานแนวทางการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว ๔ ประการ. อ้างใน <http://www.naewna.com>. (๑ สิงหาคม ๒๕๕๔).

ธรรมชาติหรือที่เรียกว่าพุทธธรรมนั้นสามารถนำไปแก้ปัญหามารุนแรงได้ทุกประเภทซึ่งรวมถึงปัญหามารุนแรงในครอบครัวด้วย เช่น หลักรับผิดชอบสากล^{๑๑}หรือหลักการรักษาสีล^{๑๒} แนวใหม่ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดจากการตีความของนักคิดรุ่นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาของสังคมที่มีความละเอียดและซับซ้อน^{๑๓} และแนวคิดแบบ “จิตใจที่หวังเพื่อประโยชน์เพื่อผู้อื่น”^{๑๔} ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของความรัก “ความเมตตากรุณา”^{๑๕} การให้อภัย และการอิงอาศัยกันของสิ่งทั้งหลาย^{๑๖} เป็นต้น ดังที่องค์ทะไล ลามะกล่าวไว้ว่า “ทุก ๆ ชีวิตก็อิงอาศัยชาติอื่น แม้แต่ชาติที่มีข้อพิพาทกันก็ต้องร่วมมือในการใช้ทรัพยากรของโลก มนุษย์ทั้งหลายทั้งในชุมชนโลกและครอบครัว จำต้องสามัคคีกันและร่วมมือกันบนฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน แนวคิดเรื่องการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งยวด”^{๑๗} จากแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และสังคมเพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันของสถาบันครอบครัวและมวลมนุษยชาติ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงหลักพุทธธรรมและหลักกฎหมายว่ามีความหมาย ลักษณะ เป้าหมาย และความสัมพันธ์สอดคล้องซึ่งกันและกันต่อมนุษย์และสังคมในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขได้อย่างไร เพราะตามหลักการแล้วหากกฎหมายไม่มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมการแก้ปัญหามารุนแรงในครอบครัวอาจจะไม่ประสบความสำเร็จด้วยเหตุที่รากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทยส่วนใหญ่แล้วพบว่าล้วนมาจากหลักพุทธธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กฎหมายในแต่ละมาตรานั้นแสดงให้เห็นถึงบริบทปัญหาของครอบครัวและสังคมไทย และสามารถช่วย

^{๑๑} หลักรับผิดชอบสากล ในที่นี้ก็คือ สีล ๕ ขรวาสาธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ – ผู้วิจัย

^{๑๒} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๘๖/๑๗๕, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๓๓.

^{๑๓} พระมหาสมบุญ ฐุฑฺฒิกโร ดร. เอกสารประกอบการเรียนการสอนสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม, (อัคราณา).

^{๑๔} ความเมตตากรุณา ในที่นี้ก็คือ หลักพรหมวิหาร ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา, ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อ.จ. ปณฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๒/๒๕๒, อภิ.วิ. (ไทย) ๓๔/๑๕๐/๗๕.

^{๑๕} การให้อภัยและการอิงอาศัยซึ่งกันและกันของสิ่งทั้งหลาย ในที่นี้ก็คือ สังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตตา ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๑๐/๑๓๒, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๑๐/๑๓๐, อ.จ. จตุกก. (บาลี) ๒๑/๓๒/๓๗-๓๘, อ.จ. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

^{๑๖} The Dalai Lama, “Cultivating Altruism,” *Engaged Buddhist Reader*, ed. By Arnold Kotler (Berkeley : Parallax Press, 1996), p.3.

คุ้มครองป้องกันผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงได้เช่นไร อีกทั้งพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความสัมพันธ์สอดคล้องหรือแตกต่างกับหลักพุทธธรรมหรือไม่อย่างไร

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๓.๑ กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ. ศ. ๒๕๕๐

๑.๓.๒ สมาชิกในครอบครัว หมายถึง บิดา มารดา บุตร บุตรบุญธรรมและคนชราตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ. ศ. ๒๕๕๐

๑.๓.๓ ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

๑.๔ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวเรื่อง นิติศาสตร์แนวพุทธ ไว้ว่า จะทำอย่างไรให้ศีลธรรมได้ผลปฏิบัติในสังคม เพราะว่าหลักเกณฑ์ของศีลธรรมนั้นไม่มีเครื่องบังคับอาจจะไม่ได้ผล จึงต้องเอากฎหมายมาช่วย เช่น เราถือว่าศีล ๕ ดีแล้ว ถ้าคนประพฤติตามศีล ๕ นั้น ก็ต้องตรากฎหมาย แต่ทำอย่างไรจะ使人ประพฤติตามศีล ๕ นั้น ก็ต้องตรากฎหมาย รัฐก็เอาใจใส่วางกฎเกณฑ์กติกาข้อบัญญัติขึ้นมาเพื่อจะให้ศีลธรรมได้ผล กฎหมายจึงสอดคล้องกับระบบศีลธรรม แต่ที่จริงลึกไปไม่ใช่เพียงแค่นั้น ศีล ๕ ก็เป็นข้อฝึกคน คือ แต่ละข้อเป็นเพียงสิกขาบทเท่านั้น เราจะเอากฎหมายมาบังคับให้คนมีศีล ๕ ยังไม่ถูก แต่ทำอย่างไรจะเอากฎหมาย

มาช่วยให้คนพัฒนาตนให้มีศีล ๕ หรือสร้างสภาพแวดล้อมที่คนจะพัฒนาตนให้มีศีล ๕ เพื่อจะได้เข้าถึงชีวิตที่ดีงามยิ่งขึ้นไป^{๑๓}

๑.๔.๒ จะเด็จ เซาวันวิไล มุลนิตีเพื่อนหญิง ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ความหวังของผู้หญิงและเด็ก ไว้ว่า เนื่องจากเรื่องภายในครอบครัวถูกจัดวางให้เป็นเรื่องส่วนตัว แม้แต่กลไกรัฐ ญาติพี่น้องและผู้ที่อยู่ใกล้ชิดก็ไม่กล้าเข้ามาช่วยเหลือ ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในภาวะลำบาก ไม่กล้าบอกเล่าให้ใครฟัง เพราะทัศนคติที่ถูกสั่งสอนมาว่า เรื่องภายในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว น่าอับอาย ไม่ควรนำมาเปิดเผย และมีคิดว่าปัญหาเกิดจากความบกพร่องของฝ่ายหญิง แม้ว่าการกระทำความรุนแรงนั้นจะส่งผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้หญิงก็ตาม นับเป็นเวลา ๑๕ ปี ที่องค์กรภาครัฐและองค์กรผู้หญิงมีความพยายามผลักดันให้เกิดกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้เป็นกลไกหนึ่งของการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จนเกิดเป็น พ.ร.บ คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรง (ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้หญิงและเด็ก) แต่จากการที่กฎหมายนี้เป็นกฎหมายใหม่ยังใช้มาได้ ๑ ปี การเผยแพร่ยังไม่ทั่วถึง พบว่าหน่วยงานที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ คุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวยังขาดความเข้าใจ บางส่วนบอกว่าเพิ่งทราบว่ามีการบังคับใช้กฎหมายนี้^{๑๔}

๑.๔.๓ รองศาสตราจารย์รณชัย คงสกนธ์ ได้กล่าวเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว ภัยเงียบของสังคม ไว้ว่า ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นแม้ว่ารัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา ๓๐ ระบุว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และมาตรา ๕๓ เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม รวมถึงมีกฎหมายอาญาอีกหลายมาตราแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถควบคุมปัญหาดังกล่าวได้ เพราะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่ซ่อนเร้นปกปิด ซึ่งบางทีเป็นการรับรู้กันเฉพาะในครอบครัวเท่านั้น บางครั้งยังเกิดปัญหาจากการจำกัดโอกาสทางการเรียนรู้กฎหมายของผู้หญิง รวมทั้งค่านิยมการกระทำรุนแรงและการข่มขืน ตาม

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, หน้า ๗๐.

^{๑๔} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ความหวังของผู้หญิงและเด็ก, <http://www.dtp 3. net>, (๑ ต.ค.๒๕๕๔).

กฎหมายทำให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบ และเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมขาดความละเอียดอ่อนต่อความรุนแรงและมักเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง^{๑๙}

๑.๔.๔ ประสพสุข บุญเดช ได้เขียนเอกสารการสอนชุด วิชากฎหมายแพ่ง ๓ : **ครอบครัว – มรดก** โดยกล่าวไว้ว่า การศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวนั้น มีข้อที่นักศึกษาพึงสังวรไว้เสมอว่า กฎหมายครอบครัวนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงมาหลายครั้งตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แม้มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ก็มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายครอบครัวแล้วถึง ๓ ครั้ง ตั้งแต่กฎหมายลักษณะผัวเมีย มาเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พรพ ๕ (ซึ่งเรียกว่า พรพ ๕ เก่า) พ.ศ. ๒๔๗๘ ต่อมาได้มีการตรวจชำระใหม่ ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (ซึ่งเรียกว่า พรพ ๕ ใหม่) และใช้บังคับมาจนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ต่อมาก็ได้มีการตรวจชำระเปลี่ยนแปลงแก้ไข ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พรพ ๕ นี้ อีก มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓ (ซึ่งเรียกว่า พรพ ๕ ปัจจุบัน) ซึ่งบังคับมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีการแก้ไขบ้างเพิ่มเติมบ้างและยกเลิกไปเลยบ้างในบางมาตรา มีการแก้ไขเพิ่มเติมจากเดิมทั้งสิ้นรวม ๗๗ มาตรา จะเห็นได้ว่า การใช้บังคับพรพ ๕ ปัจจุบันซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ นี้ ได้ใช้บังคับมาในช่วงระยะเวลาอันสั้น ปัญหาในทางปฏิบัติซึ่งทำให้ต้องฟ้องร้องเป็นคดีกันถึงศาลนั้นยังมีไม่มากพอ คำพิพากษาฎีกาบรรทัดฐานซึ่งวินิจฉัยตามบทบัญญัติแห่งพรพ ๕ ปัจจุบันจึงปรากฏอยู่น้อยมาก^{๒๐}

๑.๔.๕ พระวรารักษ์ ชยากโร (พุลสวัสดิ์) ได้นำเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง **การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสังคมอุดมคติในทัศนะพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)** ไว้ว่า การตรวจสอบกฎหมายหรือกฎหมายว่าสอดคล้องกับกฎธรรมชาติดีและช่วยนำมนุษย์เข้าถึงธรรมได้หรือไม่ โดยตรวจสอบผู้บัญญัติกฎหมายว่าจะต้องมี (๑) การเข้าถึงธรรมด้วยปัญญา คือ ความรู้ในความจริงว่ามีหลายระดับตั้งแต่ความรู้ในกฎความเป็นเหตุเป็นผลของสิ่งทั้งหลาย ความเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยหลักแห่งความถูกต้องดีงาม อย่างน้อยรู้ตัวกฎเกณฑ์กติกาในความหมายที่แท้จริงของมันและตามที่มนุษย์บัญญัติรู้ถึงสังคม สภาพปัญหาของสังคมและเหตุปัจจัยแห่งความเป็นไปในสังคม กลไกของความเป็นไปนั้น ตลอดจนยังเห็นว่าการที่วางกฎนี้แล้วจะเกิดผลอะไรขึ้นมาในสังคมเป็นต้น และความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์นี้ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกฝนพัฒนา เขามีความประสงค์อะไร ชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร (๒) การเข้าถึงธรรมด้วยจิตใจ คือ มีเจตนาบริสุทธิ์รักความเป็นธรรม มี

^{๑๙} ความรุนแรงในครอบครัว ภัยเงียบของสังคม, <http://www.Navy.mi.th>, (๑ ต.ค. ๒๕๖๔).

^{๒๐} ประสพสุข บุญเดช, เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายแพ่ง ๓ : **ครอบครัว – มรดก**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า คำนำ.

ความมุ่งมาดใฝ่ปรารถนาต่อจุดหมายที่จะสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นด้วยการดำรงธรรมไว้ในสังคม^{๒๑}

๑.๔.๖ พระมหาภูเนต จันทรจิต ได้เสนองานวิทยานิพนธ์เรื่อง **หน้าที่ของมารดาบิดาในพุทธจริยศาสตร์** ไว้โดยสรุปว่า หน้าที่ของบิดามารดามีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของครอบครัว และเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งได้แบ่งหน้าที่เป็น ๔ ลักษณะ ได้แก่ (๑) หน้าที่คือข้อปฏิบัติระดับศีลธรรม อันเป็นข้อปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคล (๒) หน้าที่คือระบบพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ เป็นกระบวนการจัดเกลาที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต (๓) หน้าที่คือ พันธะทางศีลธรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกันในสังคมมนุษย์ และ (๔) หน้าที่คือความสำนึกทางมโนธรรม ที่บุคคลพึงมีจิตสำนึกในอุปการะของผู้อื่นด้วยการทำหน้าที่ตอบแทน^{๒๒}

๑.๔.๗ ศศ. จามตา วินิตานนท์ ได้เสนองานวิจัยเรื่อง **ลักษณะทางพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร** ไว้ว่า บิดามารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมให้เป็นคนดีมีคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนานั้น เป็นบิดามารดาที่มีลักษณะทางพุทธสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีทางแบบพุทธที่สำคัญคือ ยึดมั่นในการปฏิบัติตามหลักธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ การบริจาคทาน การรักษาศีลห้า และหมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนา เป็นผู้ที่มีความสุขทางจิต และให้การปฏิสัมพันธ์กับบุตรอย่างใกล้ชิดและมีคุณภาพด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังให้ภาพรวมว่าฝ่ายบิดาที่มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นในปริมาณสูง สามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ด้านการอบรมสั่งสอนบุตรวัยรุ่นเพื่อปลูกฝังหลักคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาได้เด่นชัดกว่าฝ่ายมารดา^{๒๓}

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ทำให้ทราบถึงความสำคัญของบิดามารดาที่มีต่อความมั่นคงของครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดาที่มีลักษณะทางพุทธสูง แต่เมื่อมองบริบททางสังคมโดยเฉพาะทางด้านกฎหมายครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงการบังคับใช้มาตลอดตั้งแต่ยุคสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบันก็ทำให้เห็นถึงความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นเครื่องชีวิตได้ว่า

^{๒๑} พระวราภรณ์ ชยากโร (พุลสวัสดิ์). “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสังคมอุดมคติในทัศนะพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒๘.

^{๒๒} พระมหาภูเนต จันทรจิต. “หน้าที่ของมารดาบิดาในพุทธจริยศาสตร์.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๓} ศศ.จามตา วินิตานนท์, “ลักษณะทางพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร”, รายงานการวิจัยฉบับที่ ๕๐, (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๖), หน้า บทคัดย่อ.

สมาชิกในครอบครัวและสังคมไม่ได้น้อมนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความเป็นจริงตามหลักพุทธธรรมนั่นเอง โดยองค์ความรู้และแนวความคิดที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาทบทวนนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ครอบคลุมขอบเขต องค์ความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย : กรณีศึกษาพระราชบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับกฎหมาย : กรณีศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ จากเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลี และภาษาไทย อรรถกถา

๑.๖.๒ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ โดยรวบรวมข้อมูลจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิชิตี เว็บไซต์ต่าง ๆ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้

๑.๖.๓ ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

๑.๖.๔ สรุป นำเสนอผลการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

